

North Sea Port kiest resoluut voor circulariteit

Duurzaamheid staat hoog op de agenda van North Sea Port. De havenautoriteit opereert als een proactieve dienstverlener om de bedrijven in het havengebied te helpen bij het realiseren van hun duurzaamheidsdoelstellingen. Dit met als doel de ecologische voetafdruk van de grensoverschrijdende haven te verkleinen. In dit verband vertelde CEO Daan Schalck onlangs in een radio-interview dat North Sea Port met haar nieuw strategisch masterplan resoluut kiest voor circulariteit.

We gingen in gesprek met Karen Polfliet, Beleidsmedewerker Milieu bij North Sea Port, Walter Tempst, Facilitator Circular Economy bij Vlaanderen Circulair, en Erik van Oosten, Regiomanager VNO/NCW-Zeeland, over dit onderwerp.

“Een circulaire economie,” vertelt Karen, “is een systeem van cirkels waarbinnen grondstoffen en producten zo efficiënt mogelijk worden gebruikt, hun waarde zo goed en zo lang als mogelijk bewaard blijft, hernieuwbare bronnen worden gebruikt, en waarin systeemdenken centraal staat.

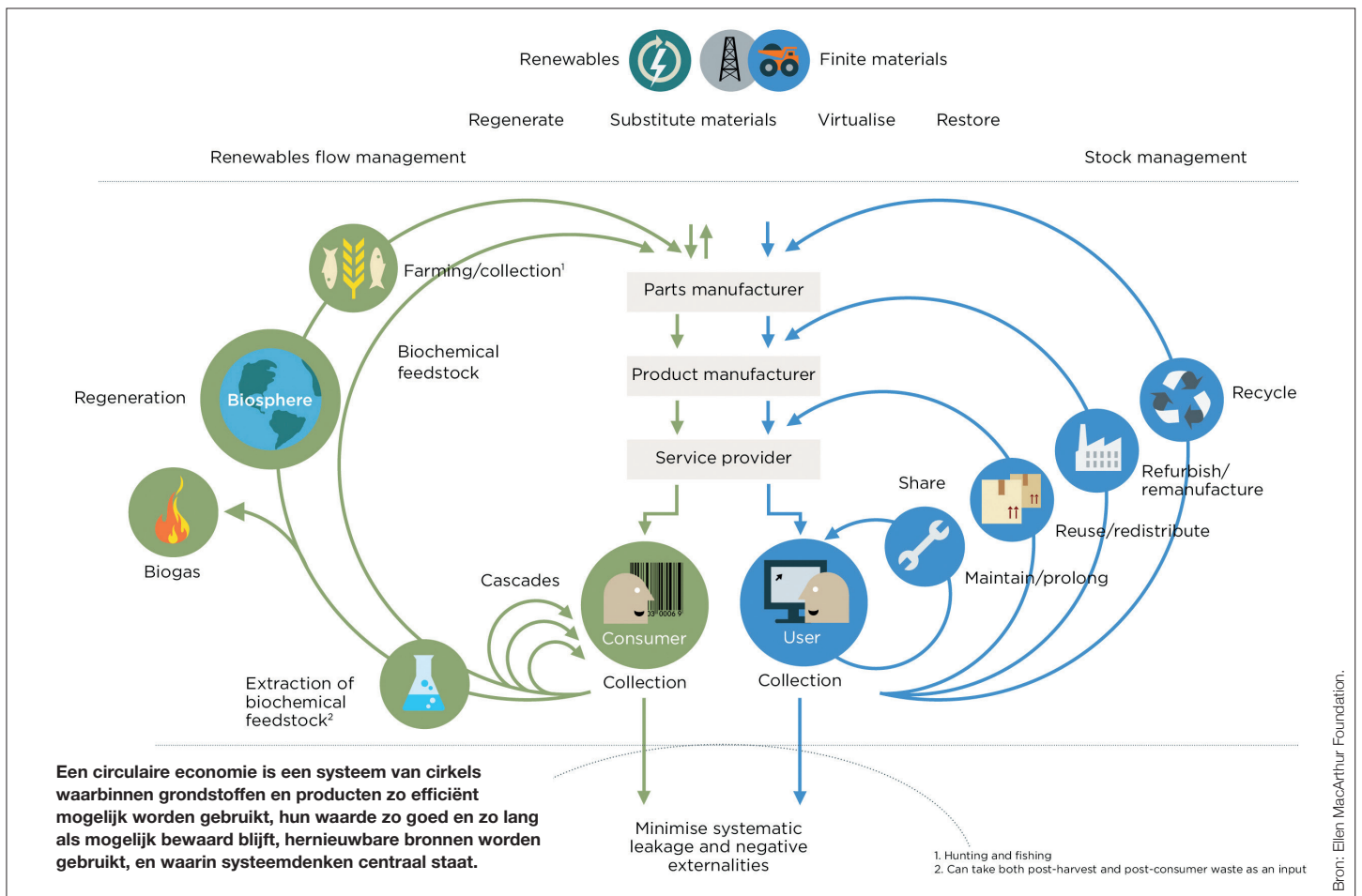
Walter vult hier aan, “Kringlopen worden op verschillende schalen georganiseerd, van mondiaal tot lokaal. Het doel is nu om die kringlopen zoveel als mogelijk en zinvol te verkleinen en te sluiten. Bijvoorbeeld door ze te organiseren op een regionale en lokale schaal. Dit mede omwille van het behouden van bevoorradingszekerheid (geopolitieke onafhankelijkheid), het in elkaars nabijheid terugbrengen van productie en consumptie, en het verkleinen van de ecologische voetafdruk. Ook het ontwikkelen van circulaire verdienmodellen en het terughalen van werkgelegenheid is belangrijk.”

Voorloper

Om de klimaatdoelstellingen van 2050 te halen is circulariteit van groot belang. Meer dan tweederde van de CO₂ uitstoot is gerelateerd aan productie, transport en gebruik van materialen. “In Europees verband,” legt Karen uit, “zijn zowel nationaal als regionaal al belangrijke stappen gezet op het hergebruik van energie door industriële symbiose, waarbij bedrijven gebruikmaken van elkaars reststoffen. Echter, wanneer gekeken wordt naar productontwerp, optimalisatie van de waardeketen, nieuwe circulaire businessmodellen, en naar de transitie naar een circulaire logistieke keten, moet er nog veel gedaan worden. North Sea Port wil hierin een belangrijke rol spelen.” North Sea Port, zowel de havenautoriteit als veel industriële en logistieke bedrijven, loopt nu al voorop op het gebied van duurzaamheid en circulariteit. “Diverse bedrijven in de haven zijn al betrokken bij symbioseprojecten waarin ze gebruik maken van elkaars

Diverse bedrijven in de haven zijn al betrokken bij symbioseprojecten waarin ze gebruik maken van elkaars reststoffen.

reststoffen. Dank hierbij aan de restwarmte en CO₂ die Yara Sluiskil levert aan het nabijgelegen glastuinbouwgebied, en de restwarmtekoppeling tussen Stora Enso en Volvo Cars”, noemt Karen als voorbeelden. “North Sea Port stimuleert dit soort innovaties binnen de circulaire economie door samenwerkingen aan te gaan met zowel publieke als private partijen. Voorbeeld hiervan is de Carbon Capture & Utilization Hub, waar CO₂ (gecombineerd met groene waterstof en duurzame energie) wordt opgevangen en omgevormd tot nieuwe grondstoffen. Met ons nieuw strategisch masterplan, dat in het tweede kwartaal van dit jaar verschijnt, gaan we ons verder richten op nieuwe circulaire initiatieven waarbij het vormen van nieuwe cirkels ook belangrijk zal zijn.”

Duurzaamheidsimpact

Ook voor VNO/NCW-Zeeland is duidelijk dat Zeeland, onder meer door de unieke positie van North Sea Port een belangrijke rol kan spelen in de circulaire economie. “Nederland biedt uitstekende condities om in de verduurzaming van de basisindustrie internationaal koploper te worden”, zegt Erik. “Om het uitputten van de aarde te stoppen zullen we toe moeten naar het steeds meer hergebruiken van grondstoffen. Door de strategische positie van Nederland uit te bouwen investeren we in een motor van duurzaam verdienvermogen en worden we voor onze grondstoffen minder afhankelijk van andere landen.” Hij vervolgt: “Binnen Nederland is Zeeland, mede door zijn centrale ligging in Noordwest-Europa en diverse economie, uitstekend gepositioneerd om een leidende rol te spelen bij de ontwikkeling van een circulaire economie. De aanwezigheid van een internationale haven, de procesindustrie, een specialistische recycling sector, een hoogwaardige technische sector, en de logistieke dienstverlening, zijn belangrijke elementen die Zeeland in staat

stellen een toonaangevende rol te spelen bij de transitie van een lineaire naar een circulaire economie. Dit geldt ook voor de internationale focus van het havenbedrijfsleven. En vergeet niet, nieuwe circulaire verdienmodellen, kunnen de samenleving als geheel meer welvaart bezorgen.”

Aandachtspunten

VNO/NCW benoemt in haar strategische visie op circulaire economie, een aantal aandachtspunten die belangrijk zijn voor het aanjagen van een circulaire economie in Nederland en de regio:

- Goede samenhang tussen circulariteitsbeleid en het beleid voor de klimaat-/energietransitie en het industriebeleid om synergie optimaal te benutten.
- Aanjagen van technologische ontwikkelingen en stimuleren van circulaire verdienmodellen: De omslag naar een circulaire economie gaat niet vanzelf. Innovaties zijn in alle ketens nodig om hergebruik op te schalen, om met behoud van kwaliteit een concurrerend circulair product te maken.
- Inzet op een publiek-private aanpak per sector en keten, omdat de knelpunten en oplossingen verschillend zijn. Dat geldt voor het definiëren van indicatoren, doelen en strategieën.
- Een helder lang termijnbeleid dat uitgaat van faciliteren van de ontwikkeling van een circulaire economie, inclusief passende budgetten, en het wegnemen van belemmeringen.
- Aansluiting bij beleid op EU-niveau, onder andere de Green Deal. Zorg voor een Europees gelijk speelveld en interne markt.

Hierbij is de rol van de overheid als facilitator volgens Erik onontbeerlijk. “Er zal door bedrijven flink geïnvesteerd

moeten worden, maar ook de Nederlandse overheid moet bijdragen aan het versnellen van de transitieagenda's onder meer door het beschikbaar stellen van meer budget voor circulaire innovaties. Tevens kan de overheid de circulaire agenda ondersteunen door een proportionele uitbreiding van producentenverantwoordelijkheid met gedeelde verantwoordelijkheid voor alle stakeholders om afval in te zamelen en te verwerken, en door het (deels) wegnemen van financiële risico's. De overheid zou ook haar rol als launching customer moeten opschalen." Volgens Karen kan de transitie naar een circulaire economie niet zonder inbreng van de overheid en wijzen de ambities die zowel de Nederlandse als Vlaamse overheid uitspreken ook in die richting. "Voor het veranderen van diverse beperkende regels en wetten ten gunste van circulariteit is een proactieve rol nodig van de overheid op lokaal, nationaal en internationaal niveau. Ook de financiering blijft een uitdaging om een circulaire economie van voldoende niveau te kunnen opbouwen en hiervoor is de hulp van nationale en Europese overheid van groot belang."

North Sea Port kan door haar uitstekende ligging ten opzichte van de Noordzee en het achterland een belangrijke rol spelen voor de waardevolle nieuwe ladingstromen die ten behoeve van de circulaire activiteiten ontstaan.

De rollen van North Sea Port

Om ervoor te zorgen dat het industrieel-logistiek complex van North Sea Port op een duurzame en concurrerende wijze kan uitbreiden, is de transitie binnen drie nauw verbonden gebieden noodzakelijk. Dit zijn **(1) klimaat neutraliteit, (2) een duurzame modal shift, en (3) circulariteit van energie, materialen en de distributieketen**. "Gekeken naar deze gebieden nemen wij op diverse manieren onze verantwoordelijkheid", zegt Karen. "Deze variëren van faciliteren tot proactief investeren. Hierbij houden we ook steeds rekening met de duurzame instandhouding van en de groei van de toegevoegde waarde voor onze directe omgeving." Volgens haar zijn er hierin voor North Sea Port diverse rollen te onderscheiden, zoals:

- **Centrum voor energie en grondstoffen** – In het havengebied wordt vanuit diverse bronnen een grote hoeveelheid energie opgewekt. North Sea Port promoot actief duurzame energiebronnen en grondstoffen, zoals waterstof, en maakt het gebruik ervan mogelijk als alternatief voor fossiele brandstoffen. Daarnaast faciliteert North Sea Port projecten voor de herwinning van energie op basis van industriële symbiose.
- **Centrum voor materialen** – Hoe meer materialen en hulpstoffen kunnen worden hergebruikt in industriële processen, hoe meer de hoeveelheid reststoffen zal verminderen. Nieuwe circulaire activiteiten kunnen worden ontwikkeld als aanvulling op bestaande fabrieken, zoals voorbewerking en omvormen van reststoffen of het hergebruik van afvalwater. North Sea Port kan dit stimuleren en faciliteren.
- **Rol in de distributieketen** – North Sea Port kan door haar uitstekende ligging ten opzichte van de Noordzee en het achterland een belangrijke rol spelen voor de waardevolle nieuwe ladingstromen die ten behoeve van de circulaire activiteiten ontstaan. Hierdoor zal een groot deel van de logistieke keten deel gaan uitmaken van de circulaire transitie. Volgens een recente studie (Haezendonck & Van den Berghe, 2020) kan dit resulteren in meer lokale en regionale vrachtbewegingen en logistieke ketens, verschillende soorten vracht,

en kansen voor nieuwe (omgekeerde) logistiek. Ten einde transportbewegingen te verminderen kan het produceren met behulp van lokale grond-, hulp- en afvalstoffen in de haven gestimuleerd worden. Dit versterkt de binding van bedrijven in de havenregio.

- **Innovatierol** – North Sea Port biedt alle gelegenheid voor het ontwikkelen en uitwisselen van kennis op het gebied van circulair handelen. Door uitgebreide samenwerking met kennisinstellingen zoals de Universiteit Gent en HZ University of Applied Sciences, en met zowel publieke als private partijen binnen en buiten de havenregio, grijpt North Sea Port iedere mogelijkheid aan om te transitie naar een circulaire economie te versnellen.

Om bedrijven aan te trekken voor vestiging in de haven, kan de havenautoriteit bewust bedrijven kiezen die passen binnen de genoemde cirkels en nieuwe circulaire activiteiten kunnen ook weer tot nieuwe cirkels leiden. "Voor circulaire activiteiten beschikt de haven gelukkig over voldoende ruimte", zegt Karen. "Wel is geschikte infrastructuur nodig. Dit vereist grote investeringen waarbij steun van de overheid belangrijk is. North Sea Port geeft hieraan voeding door ook zelf te investeren. Onze rol als netwerker is relevant aangezien circulariteit voorbij de grenzen van het havengebied gaat en bovendien sector-overschrijdende samenwerkingen kan inhouden. Voor een circulaire economie kan de haven samenwerken met onder andere de landbouw die allerlei groene restproducten kan leveren. De landbouw kan dan op haar beurt gebruikmaken van reststoffen uit de industrie zoals afvalwater of CO₂. De uitwisseling van (proces)water met de havenregio, bijvoorbeeld voor de verwarming van nabijgelegen woonwijken, kan eveneens gestimuleerd worden. De havenautoriteit is een van de partners van de North Sea Port Districtsagenda waarin grensoverschrijdende samenwerking wordt geïnitieerd van zes gemeentes, twee provincies en North Sea Port om vanuit de haven toegevoegde waarde aan de omgeving te kunnen leveren. Ook samenwerken met andere industrieclusters en havens is zeker nuttig voor ons."

Change agent

Vlaanderen Circulair erkent het belang van deze rollen die North Sea Port op zich neemt om circulariteit een succes te maken voor de haven. "Mijn idee," zegt Walter, "is dat we voorbij het concept van de circulaire economie moeten durven denken door de haven te erkennen als een 'levend systeem' en niet enkel als een abstract logistiek knooppunt voor de verplaatsing van grondstoffen en goederen. Circulariteit heeft dan niet alleen betrekking op het verminderen en terugwinnen van hulpbronnen (ruimte, materialen, energie, water en infrastructuur) en op het beheer en herstel van natuurlijke kringlopen (bodem, lucht, water en biodiversiteit), maar ook op het aanpassingsvermogen van de haven community voor het behoud van de veerkracht van het gehele havensysteem." Hij vervolgt: "North Sea Port breidt haar rol hierbij steeds meer uit van gebiedsbeheerder en aanbieder van ruimte, naar facilitator, community builder en change agent."

Het is uitkijken naar hoe North Sea Port die nieuwe rol in de distributieketens zal opnemen. Walter benadrukt dat, "een circulaire economie ook kansen creëert voor nieuwe en andere stromen. De transitie impliceert ook verkorte en dus meer regionale goederenstromen. Mogelijk ook omgekeerde materiaaltransacties. Dit is weer goed voor shortsea shipping en de binnenvaart. Daarom zijn samenwerking en data-uitwisseling met belangrijke klanten van havens over hun veranderende stromen cruciaal om deze kansen te grijpen."

Samenwerken

Binnen de circulaire economie is samenwerken noodzakelijk. Karen zegt hierover, "Het grensoverschrijdende karakter van North Sea Port leent zich als experimentenregio voor gedeelde circulaire ruimte en infrastructuur, kennis- en arbeidsmarkt. Nederland en Vlaanderen werken daarom ook samen aan het wegnemen van grensoverschrijdende belemmeringen in het functioneren van de zeehaven met de daarin aanwezige industrie."

"Hoe zal de veelheid aan circulaire projecten, pilots en innovaties uiteindelijk tot een brede en blijvende impact leiden?", vraagt Walter zich af. "Alleen maar het herhalen en kopiëren van goede praktijken zal niet volstaan. North Sea Port en alle betrokken partijen zullen daarom nu al bewust moeten kiezen voor collectieve strategieën voor het bereiken van impact over de hele linie op verschillende ruimtelijke en institutionele niveaus." Om te blijven evolueren naar een grote en blijvende circulaire impact in de haven zijn sterke netwerken en partnerships met een gedeelde ambitie volgens Walter cruciaal. "Netwerken onder gelijken," legt hij uit, "zijn geschikt om complexe problemen en oplossingen voor een circulaire transitie te reframe. Ook kun je zo inzichten van experts en doeners delen en zoeken naar een gepaste en continue monitoring en reflectie. Meer dan ooit is er momentum om synergiën te koppelen aan collectieve actie."

Ruimte

De energie- en grondstoffentransitie vraagt voldoende ruimte. In de Havennota 2020-2030 wordt hierover gezegd: Haven en stedelijke functies, en diverse belangen, zullen gecombineerd moeten worden, zowel boven- en ondergronds in de fysieke omgeving als in relatie tot de milieuruimte. Clustering van havenactiviteiten zorgt voor meer toegevoegde waarde en vergemakkelijkt de uitwisseling van reststromen tussen bedrijven. Bovendien vragen de transities tijdelijk extra ruimte omdat oude en nieuwe systemen nog een lange tijd naast elkaar zullen bestaan. "Een circulaire economie heeft behoefte

aan voldoende ruimte en infrastructuur", legt Karen uit. "Niet in de laatste plaats vanwege het laden en lossen, het opslaan, het voorbereiden en het vervoeren van recyclebare en duurzame bronnen, maar ook voor het vormen van nieuwe industriële circulaire activiteiten. North Sea Port bevindt zich in de unieke positie om voldoende ruimte te kunnen bieden voor het maximaliseren van mogelijke cirkels met de bestaande industrie. Dit geldt zeker ook voor het ontwikkelen van nieuwe investeringen om zo het potentieel van de symbiose met de bestaande industrie te maximaliseren en ook om nieuwe circulaire activiteiten te ontplooiën."

Complete transformatie

Uiteindelijk vraagt de duurzame en circulaire economie om een complete transformatie van de economie. Volgens de Havennota 2020-2030 kunnen havens in de omslag naar een circulaire economie een belangrijke rol spelen als doorvoerhaven van hoogwaardige producten. Maar ook als vestigingsplaats van hoogwaardige (maak)industrie en bedrijven, als hub voor voorwaartse effecten op tal van plekken in de regio, als proeftuin voor nieuwe bedrijvigheid en als ecosysteem met bedrijven, kennisinstellingen en publieke partijen. Het meer gaan gebruiken van elkaars grond- en afvalstoffen zal vermoedelijk ook tot meer lokale goederenstromen leiden. "Een van de grootste uitdagingen bij het realiseren van een circulaire economie is nu het kunnen opschalen van de diverse projecten in en rond ons havengebied", geeft Karen aan. "Hiermee wordt het makkelijker om de nodige kritische massa te vormen. Het nieuw strategisch plan zal dan ook daar op inzetten." "Het is noodzakelijk om op vele terrein nú scherpe keuzes te maken om deze ambitie te realiseren, waarbij rekenschap zal moeten worden gegeven van de ruimtelijke mogelijkheden. De veelal lange tijdshorizon van onderzoek en investeringen in die transformatie vereist dat. Die keuzes kunnen en moeten niet worden uitgesteld", geeft Erik tot slot het belang van direct actie aan.

Voor meer informatie

Vestiging Terneuzen

North Sea Port
Havennummer 1151
Schelpenpad 2
4531 PD Terneuzen
Nederland
T: +31 (0) 115 647400
E: port@northseaport.com

Vestiging Gent

North Sea Port
Haven 3000A
John Kennedylaan 32
9042 Gent
België
T: + 32 (0)9 251 05 50
E: contacteer@northseaport.com

www.northseaport.com